

**J. V. NIMELISE MAARJA-MAGDALEENA
PÕHIKOOLI LASTEAIA OSA
ÕPPEKAVA**

Maarja-Magdaleena 2021

30.03.2021

SISUKORD

1. Lasteasutuse liik ja eripära
2. Üldeesmärgid
3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid
4. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted
5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus
 - 5.1 Lasteaia õppeaasta
 - 5.2 Lasteaia õppeaasta tegevuskava
 - 5.3 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja läbiviimine
 - 5.4 Päevakava koostamise põhimõtted
 - 5.5 Õpetaja poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevused
 - 5.6 Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine aiarühmas
6. Lapse arengu analüüsimise põhimõtted ja korraldus
 - 6.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted
 - 6.2 Lapse arengu ja koolivalmiduse hindamise kava
 - 6.3 Lapse arengumapp
 - 6.4 Arenguestlus
7. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi
 - 7.1 Üldoskused
 - 7.2 Väärtuskasvatus
 - 7.3 Õuesõpe
 - 7.4 Mina ja keskkond
 - 7.5 Liikluskasvatus
 - 7.6 Keel ja kõne
 - 7.7 Eesti keel kui teine keel
 - 7.8 Matemaatika
 - 7.9 Kunst
 - 7.10 Muusika
 - 7.11 Liikumine
8. Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus
 - 8.1 Logopeediline erivajadus
 - 8.2 Üliaktiivne ja hüperaktiivne laps
 - 8.3 Andekas laps
 - 8.4 Vasakukäeline laps
 - 8.5 Koolipikendusel laps
9. Koostöö lastevanematega
10. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

11. Lisad

Üldinfo

Asutuse nimi: J. V. Veski nimeline Maarja-Magdaleena Põhikool

Omandivorm: Tartu valla munitsipalaasutus

Aadress: Tartu maakond, Tartu vald, Maarja-Magdaleena küla

postiidex 49126

Rühmade arv: 2

Lapsi lasteaia: 37

Töökeel: eesti keel

Õpetajate arv: kaks õpetajat, üks õpetaja assistent, kolm abiõpetajat ja üks muusikaõpetaja.

Lasteasutuse liik: J. V. Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikool

Registrikood: 75002117

Koolitusluba:

Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles

Lasteaed on avatud 7.00 – 18.00

Kontaktid: 53 004 782

Põhikooli direktor: Kristiina Raja

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Lasteaia teeninduspiirkonnaks on Tartu vald. Tartu vallavolikogu otsustas liita Tabivere lasteaia filiaali kaks rühma J. V. Veski nimelise Maarja-Magdaleena Põhikooliga. J. V. Veski nimelise Maarja-Magdaleena Põhikooli lasteaia osa nimetatakse antud õpekavas edaspidi Maarja-Magdaleena lasteaiaks.

Lasteaia liik: Maarja-Magdaleena lasteaed kuni 7 aastastele lasteaedadele. Lasteaias on kaks rühma. Üks rühm on söimerühm ja teine aiarühm. Kuni uue lasteaia valmimiseni asub söimerühm „Väike Müü“ Maarja - Magdaleena külas eraldi majas aadressil Kiriku tee 11 ja aiarühm „Muumipere“ asub põhikooliga samas hoones, kuid eraldi sissepääsuga.

Lasteaia rühmad jagunevad järgmiselt:

1. „Väike Müü“ rühmas on 1,5-3 aastased lapsed (söimerühm)
2. „Muumipere“ 4-7 aastased lapsed (aiarühm)

Söimerühmas töötab üks õpetaja ja kaks õpetaja abi ning aiarühmas üks õpetaja, üks õpetaja assistent ja üks õpetaja abi. Vastavalt lapse vanusele ja arengule toimub õppetöö nii kogu rühmaga, kui ka vanuseliselt valitud gruppidega. Vajadusel toimub ka individuaalõpetus. Lasteaia rühmade komplekteerimisel arvestatakse lisaks lapse vanusele ka lapse sotsiaalset küpsust.

Lasteaia eripära: Maarja-Magdaleena lasteaed on lapse arengu ja tervise toetaja. Õppe- ja kasvatustegevus on igapäevaselt seotud loodusega, loodushoiuga. Õues on lapsed iga ilmaga, rõõmustatakse võimaluste üle, mida erinevad ilmaolud pakuvad. Lasteaed tähistab kõiki eesti tähtpäevi ja tutvustab traditsioone.

Lasteaiarühmadel on võimalik kasutada kooli staadionit ja kooli võimlat.

Lasteaial on olemas -muusikaõpetaja, kooliõde ja liikumisõpetaja, eripedagoog, hariduslike erivajadustega õpilaste koordinaator, logopeed, kes kureerib ka praegu lasteaialapsi ning täiendavaid tugiteenuseid jätkatakse ka hiljem koolis.

Lasteaia toitlustamine on korraldatud kooli köögi baasil. Lapsed saavad kolm toidukorda päevas + vitamiiniamps ja toitlustus toimub söimerühmal oma rühmas ja aiarühmal kooli söögisaalis.

2. ÜLDEESMÄRGID

1. Maarja-Magdaleena põhikooli ja seniste samas külas asuvate Tabivere lasteaia rühmade kujundamine ühe asutusena tegutsevaks.
2. Maarja-Magdaleena uue lasteaia hoone ehitamine, et lapsed saaksid uue ja kaasaegse kasvukeskkonnaga lasteaia. Uus lasteaia hoone valmib planeeringu kohaselt 2021 aasta teises pooles.
3. Kolmanda lasteaia rühma moodustamine ja vanuselise jaotamise muutmine rühmades

- Lapsed vanuses 1,5-3

- Lapsed vanuses 3-5

- Lapsed vanuses 5-7

Vanusegruppide kattuvus võimaldab vastavalt lapse arengule rühmade vahel lapsi suunata:

- A. Lähtuvalt lapse arenemisvajadusest ja sotsiaalsest küpsusest vastavasse rühma.
- B. Iga laps saavutab koolivalmiduse vastavalt oma võimetele ja sellest tulenevalt pakume arenenud õpikeskkonda lastele, kellel on koolikohustuse täitmine edasi lükatud.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

1. Iga laps saavutab koolivalmiduse vastavalt oma võimetele.
2. Õpime palju mängides
3. Laps liigub igal lasteaiapäeval aktiivselt õues iga ilmaga.
4. Toetame lapse aktiivsust, mängulisust, loovust
5. Laps väärtustab tervislikke eluviise

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

1. Lapse individuaalsusega arvestamine ja tema arengupotentsiaaliga arvestamine.
2. Usalduslik kodu ja lasteaia koostöö
3. Lapse arengut toetava keskkonna loomine

4. Läbi mängu õppimine
5. Liikumisvajaduse rahuldamine
6. Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine
7. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit
8. Toetada ja abistada lapsevanemaid õppe-ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel neid nõustades

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

5.1 Lasteaia õppeaasta

Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja kestab järgmise aasta 31. augustini. Aktiivne õppetegevuste periood kestab 1. septembrist kuni järgmise aasta 31. maini. Suveperioodil (1. juunist – 31. augustini) toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine. Võimaluse korral viiakse õppetegevused läbi õues.

Lasteaia õppeaasta tegevuskava

Lasteaia 2021 õppekava valminud koostöös J. V. Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikooliga ja Tabivere lasteaiaga. Õppekava uuendatakse igal õppeaastal. Lasteaia aasta tegevuskavast lähtuvalt koostab iga rühm oma tegevuskava.

5.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja läbiviimine

Rühma tegevuskava koostatakse õppeaastaks, mille alusel koostatakse nädalakavad. Rühma tegevuskava koostamine on meeskonnatöö, milles osaleb kogu rühma personal, võimalusel kaasatakse ka lapsi ja lapsevanemaid. Õppeaasta alguses tutvustatakse rühma tegevuskava lastevanemate koosolekul. Rühma tegevuskava hoitakse infosüsteemis Eliis. Rühma tegevuskava kuulub lasteaia tegevuskava juurde.

Rühma tegevuskavas märgitakse:

- rühma nimi, eripära, koosseis
- ülevaade meeskonnast
- päevakava
- õppeaasta tähtsamad eesmärgid ja tähtpäevad
- kavandatud õppe- ja kasvatustegevused nädalas
- koostöö lastevanematega
- lapse arengu hindamise põhimõtted

Tegevuste läbiviimine on paindlik ja võimaldab vajadusel teha muudatusi. Võimalusel viiakse tegevusi läbi ehedas keskkonnas ja õues.

5.3 Päevakava koostamise põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mille koostamisel on aluseks võetud Sotsiaalministri määrus 24.09.2010 nr 61 ja Koolieelse lasteasutuse seadus paragrahv 16. Päevakava koostamisel on oluline laste vanus, et oleks piisavalt aega aktiivseks ja vaikseks tegevuseks, mänguks, lõunaseks puhkuseks ja viibimiseks õues. Lasteaia päevakava koostab õppealajuhataja ja kinnitab direktor.

5.5 Õpetaja poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevused

Lähtuvalt laste vanusest on määratud õppe- ja kasvatustegevuste kestvus minutites ja kordade arv nädalas.

Tegevuste pikkused minutites:

- kuni 3-aastased lapsed – 10-15 minutit
- 4-5-aastased – kuni 25 minutit
- 5-7-aastastel lastel – 35 minutit

Valdkond „Mina ja keskkond“ määrab nädala läbiva teema, millega on lõimitud kõik teised õppe-kasvatustegevuse valdkonnad.

Õppe- ja kasvatustegevuse vormideks on mäng, rühmategevused, tegevused alarühmades ja individuaalsed tegevused.

Õppe- kasvatustegevuste kavandamisse on kaasatud kogu rühma meeskond. Lapsi suunatakse tegema valikuid ja tehtut analüüsima.

5.6 Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine aiarühmas

Laste (1,5-7 a) tegevused viiakse läbi paindlikult. Kogu õppetegevus toimub kolmel erineval õppemeetodil:

- kogu rühm tegeleb ühte liiki tegevusega, kuid igal vanusel on erinev raskusaste
- üheaegselt tegelevad eri vanuserühmad erinevate tegevustega
- tegevus toimub alarühmades, teised tegelevad vabategevusega koos õpetaja abiga

Rühmas lõpevad üheaegselt alanud tegevused noorematel lastel vastavalt nende eale varem, vanemad lapsed saavad toetada nooremaid ning seeläbi korrata ja kinnistada enda varem õpitud.

6. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimise ja hindamise eesmärgiks on lapse eripära mõistmine, erivajaduse (sh andekus) väljaselgitamine, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamine ning toetava õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine koostöös lapsevanema ja erialaspetsialistidega.

6.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted

- on õppe- ja kasvatusprotsessi igapäevane osa
- aluseks on vanuselised eeldatavad oskused õppevaldkondade kaupa
- arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustavalt ja tunnustades lapse edusamme
- hindamismeetoditena kasutatakse vaatlust, vestlust, intervjuud, laste töid, testi, vajadusel teiste spetsialistide hinnanguid
- õppeaasta jooksul valmib/täieneb lapse arengumapp

Lapse arengu hindamine toimub pedagoogide, lapsevanemate ja tugispetsialistide koostööna. Üks kord aastas viivad rühmaõpetajad lapse arengu toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mille käigus annab õpetaja lapsevanemale tagasisidet lapse arengu kohta ja lapsevanem selgitab oma seisukohad ja ootused. Arenguvestlus dokumenteeritakse vastavalt „Isikuandmete kaitse seadusele“.

6.2 Lapse arengu ja koolivalmiduse hindamise kava

Aeg	Tegevus
September-oktoober	Uute laste vanematele lapse arengu hindamise põhimõtete ja korralduse tutvustamine, laste kohta info kogumine, uute laste arengu hindamine ja erivajaduste väljaselgitamine koostöös õpetaja-lapsevanem-logopeed-eripedagoog-teised erialaspetsialistid
Oktoober - mai	Lapse arengu vaatlus, analüüsimine ja arenguvestlus lapsevanematega, arengumapi koostamine
Veebruar - aprill	Koolivalmiduse hindamine ja tagasiside andmine lapsevanemale. Vajadusel vanemate nõustamine koolikohustuse edasilükkamise küsimustes.
mai	Kokkuvõtte lapse arengust, analüüsi vormistamine
August-september	Analüüsist lähtuvalt tegevuste kavandamine uueks õppeaastaks

6.3 Lapse arengumapp

Arengumapis jäädvustatakse lapse arengu lugu. Selle soovituslik sisu on:

- tiitelleht, lisada võib ka lapse pildi
- märkmed kohanemisest lasteaia
- valik lapse kunstitöödest
- vabajoonistused
- valik töölehti õppe- kasvatustegevuse valdkondadest
- vaatluste ja intervjuude kokkuvõtted
- lapse individuaalsed saavutused
- arengu vaatlusleht, arengukirjeldus, koolivalmiduskaart

Kunstitöid ja vabajoonistusi võib õpetaja valida ka koos lapsega.

6.4 Arenguvestlus

Lapse arenguvestluse läbiviimise põhimõtted:

- selgitada välja lapsevanema ootused lapse arengu ja lasteaia kohta
- anda vastastikust tagasisidet lapse arengust
- toetada ja suunata lapse igakülgset arengut
- ennetada ja lahendada võimalikke probleeme
- selgitada välja lapsevanema ootused lapse arengu ja lasteaia kohta
- kavandada vajadusel mõlemapoolsed kokkulepped edaspidiseks arenguvestluse kirjalikus kokkuvõttes.

7. ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED LAPSE VANUSE JÄRGI

Üldoskuste ja kõikide valdkondade eeldatavad tulemused vanuseastmeti on välja toodud. Õppekava lisades. Iga õppeaasta lõpus vormistatakse lapse arengu hindamise tabel. Lasteaia lõpetamisel vormistatakse igale lapsele koolivalmiduskaart, mille täitmiseks saadakse info lapse arengumapist, arengu hindamise tabelist, arenguvestlusest, lapse vaatlusest, erivajaduse puhul ka logopeedilt, eripedagoogilt ja tugiisikult.

7.1 Üldoskused

1. **Mänguoskused** on kõigi teiste valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille käigus laps omandab uut ja kinnistab

varem õpitud teavet ja oskusi, peegeldab oma tundeid ja soove, õpib suhtlema ja käituma.

2. **Tunnetus-ja õpioskused** on oskused juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone, motivatsiooni. Tunnetusoskuste arengu alusel kujunevad **õpioskused**, so oskus hankida, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada.
3. **Sotsiaalsed oskused** on oskused teistega suhelda, tajuda nii ennast kui teisi, tegutseda ühiskonna tavade ja eetiliste tõekspidamiste järgi.
4. **Enesekohased oskused** on lapse suutlikkus eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone ning juhtida oma käitumist.

Üldoskuste kujunemist toetavad kõik õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkonnad.

Lisa nr 1 – Üldoskused- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.2 Väärtuskasvatus

Meie lasteaia väärtused:

- Ausus
- Hoolivus
- Koostegemine
- Loomingulisus

Eesmärgid

- __laps väärtustab ausust, hoolivust, sõprust ja oma kodupaika, kodumaad
- __võrdleb ja kohandab enda väärtusi ühiskonnas üldtunnustatud väärtustega ja kujundab vastavalt sellele enda käitumist
- __teab, milliseid väärtusi hindasid vanavanemad
- __õpib mõistma enda tegevuse tagajärgi

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

- läbi arutluste jõutakse ühiste väärtusteni
- mitte ainult arutletakse vaid ka tegutsetakse vastavalt kokkulepitud väärtustele
- läbi väärtuste mõjutatakse ja kasvatatakse iseloomu
- tähtsustatakse eeskujut, vajadusel ka keelatakse ja kästakse

Sisu

- eestlus ja kultuuritraditsioonid, teised rahvad ja nende tavad. Tähtpäevade tähistamine.
- teadmised ja tervis
- ausus

- sõprus ja hoolivus
- empaatilisus
- koostegemine

Oodatav tulemus, mille poole püüdleme:

- **Eestlus ja kultuuritraditsioonid, teised rahvad ja nende tavad:** armastab oma kodukohta ja kodumaad; tunneb Eesti riigi sümbolikat ja oskab laulda hümni; tunneb huvi vanarahva kommete vastu; tunneb huvi ja on salliv teiste rahvuste ja kommete suhtes; teab ja kasutab väljendeid kodumaa, isamaa, emakeel, traditsioon
- **Teadmised ja tervis:** on järjekindel õppe- ja huvitegevuses; teab, et õppides saab targaks; hoolitseb enda puhtuse eest; tegeleb sportlike tegevustega; teab ja sööb tervislikke toite; teab ja oskab kasutada väljendeid tarkus, tervis, eesmärk, loobumine, pettumus
- **Ausus:** laps ei valeta; kohtleb teisi õiglaselt; oskab eakohaselt vahet teha tõel ja valel; julgeb tunnistada enda valetamist; teab ja kasutab väljendeid tõde, vale, ausus, ebaausus, lubadus
- **Sõprus ja hoolivus:** omab sõpra ja hoiab sõprust; vajadusel loobub millestki sõbra kasuks; kaitseb endast nõrgemaid; käitub viisakalt; teab mõnda heategevuskampaaniat ja teeb ise head; teab ja kasutab mõisteid sõber ja sõprus, hoolimine, hoolitsemine, viisakas, abivalmis, heategevus
- **Empaatilisus:** arvestab teiste ja enda tunnetega, oskab neid kirjeldada; oskab lohutada; teab, et kõigil elusolenditel, ka loomadel, on tunded; märkab abivajajat ja pakub abi; saab aru naljast ja teeb nalja teisi inimesi halvustamata; teab ja kasutab mõisteid tunded, mõistmine, julgus, hirm
- **Koostegemine:** tahab tegutseda grupis ühtse eesmärgi nimel; jagab rõõmu ja vastutust; aitab ja laseb ennast aidata; julgeb otsustada ja oma otsust teistele põhjendada; täidab kokkulepitud reegleid; ei jäta enda tööd teiste teha; teab ja kasutab väljendeid üheskoos, aitamise, jõupingutus

7.3 Õuesõpe

Õuesõpe ehk õppimine väljaspool lasteaia ruumi on õppimine ehedas keskkonnas, kus laps on aktiivne tegutseja, kogeb ja annab oma teadmisi ka teistele. Õuesõpe on parim moodus koostööks ja erinevate õppe-kasvatustegevuste valdkondade lõimimiseks. Lapsed käivad õues iga ilmaga. Talvel viiakse loomadele süüa ja suvel kasvatatakse lilli, et kaunistada siseruume lilledega. Lastele õpetatakse lilleseadet. Õuesõpe on teadvustatud, planeeritud ja eesmärgistatud. Laps on selles protsessis avastaja ja katsetaja. Õuesõppes kaasatakse lapse kehalist taju ja kuulmis-, maitsmis-, haistmis- ja nägemismeelt. Õuesõpe on katkematus dünaamikas, sest

keskkond meie ümber muutub pidevalt. Läbi õuesõppe viiakse laps lähemale reaalsele elule.

Õuesõppe eesmärgid:

- Laps on tugev kehaliselt, vaimselt, sotsiaalselt, emotsionaalselt
- Lapsel on terviklik ja positiivne minapilti ja eetiline käitumine
- Laps mõistab inimese tegevuse mõju keskkonnale ja ümbritseva keskkonna mõju enda tervisele
- Lapsel on eakohased tööoskused ja -harjumus
- Laps oskab teha koostööd, tahab uurida ja katsetada
- Väheneb lapse rutiin ja stress
- Looduse tundma õppimine, taimede kasvatamine, korjamine

Õuesõppe läbiviimiseks on vajalik:

- vahendid erinevate meelte kaudu õppimiseks (luup, binokkel, vaatlusraam, topsid, pintsetid, kotikesed jms)
- lapse vahetu osalemine ja tegutsemine
- oskus siduda uusi teadmisi olemasolevatega
- oskus eraldada olulist ebaolulisest

Õuesõppe tegevuse läbiviimiseks:

enne õuesõppe tegevust õpetaja

- valib koha ja vahendid
- koostab tegevuse kava
- prognoosib lahendamise variandid ja tulemuse
- tagab turvalisuse
- kehtestab reeglid

tegevuse ajal õpetaja

- juhatab sisse teema
- abistab ja juhendab
- jälgib töö käiku
- teeb kokkuvõtte ja annab lastele tagasiside

peale tegevust õpetaja

- analüüsib seatud eesmärkide täitmist

- küsib laste arvamust ja ettepanekuid edaspidiseks
- planeerib järgneva tegevuse

Õuesõppe põhilised valdkonnad:

- **loodus** – puud, põõsad, taimed, lilled; värvused (ka kaitsevärvid); vesi ja vee ringkäik (sademed ja aurustumine); ilmastikunähtused (tuul, udu, pilved, vikerkaar, äike); vee ja valguse vajalikkus looduses; pinnavormid, mandrid ja ookeanid; ilmakaared; plaan (kaart) ja leppemärgid; toiduahel ja looduslik tasakaal; inimtegevuse jäljed looduses (kasulikud ja kahjulikud); katsed; tööd looduses
- **matemaatika** – geomeetrilised kujundid; hulgad; võrdlemine; mõõtmine (pikkus, vahemaa, ümbermõõt); loendamine, liitmine ja lahutamine; õppimine vee, liiva ja lumega
- **lugemine ja kirjutamine** – sõnavara, häälimine, vastandsõnad, jutustamine, dramatiseerimine
- **kunst** – põhivärvid, looduse värvid; kunstitegevused loodusliku materjaliga; maalimine klaasile ja puidule; joonistamine asfaldile, liivale ja lumele
- **keskkond** – kultuurmaastikud (park, aed, haljasala, rand, põld); kultuuriasutused ja rajatised (raamatukogu, kultuurimaja, kino, teater, mälestusmärgid); muuseum; näitused; kirik ja surnuaed; kultuurisündmused
- **muusika** – loodushäälte kuulamine, matkimine; pillimäng loodusliku materjaliga, kaja
- **liikumine** - spordipäevad, terviserajad, matkad, tempokad rännakud, spordisündmused
- **liiklus ja ohutus** – liiklus lasteaia ümbruses ja koduasulas; koduasula ohtlikud kohad (teed, ristmikud, rand, tiik, raudtee, tootmishooned – kaardistamine); liikumine pimedal ajal ja libedaga; helkur (helkurikatse); liikumine rühmaga; liiklemine ja ohutus jalgrattal (muna-kiivri katse)

7.4 Mina ja keskkond

Eesmärgid:

- laps mõistab ja tunneb ümbritsevat maailma terviklikult
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- väärtustab eesti ja teiste rahvuste kultuuritraditsioone
- väärtustab enda ja teiste tervist ja käitub ohutult
- käitub keskkonda hoidvalt
- märkab nähtusi ja muutusi looduses

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

- temaatika valitakse lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise- ja liikluskasvatust

- läbi mängu ja igapäevatoimingute suunatakse last märkama, uurima, kogema, katsetama
- tegevustes võimaldatakse lapsel kasutada erinevaid meeli: vaatamist, kuulamist, nuusutamist, maitsmist, kompimist
- lõimitakse erinevaid tegevusi: vestlemine, ettelugemine, võrdlemine, arvutamine, kunst, kehaline liikumine, muusika
- lapsi suunatakse küsimusi esitama, neile vastuseid otsima ja järeldusi tegema
- suunatakse säästlikule tarbimisele, hoolivale käitumisele ning oma ja teiste tervise hoidmisele

Sisu:

Sotsiaalne keskkond

- mina, perekond ja sugulased, lasteaed ja kool
- ametid
- kodumaa
- eesti rahvuslikud tähtpäevad ja kombed
- teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas
- üldinimlikud väärtused

Tervis

- tervise väärtustamine
- tervislik toitumine
- inimkeha
- ohuallikad ja ohutu käitumine
- üldtunnustatud käitumisreeglid
- sotsiaalsed toimetulekuoskused, tunded, konfliktide lahendamine

Looduskeskkond

- kodukoha loodus
- muutused looduses
- lasteaia hoovis taimede istutamine ja nende jälgimine

Elukeskkond

- linn, küla, talu, mets, niit, aed, veekogu
- inimese mõju loodusele
- jäätmed

Tehiskeskkond

- ehitised
- kodutehnika

- transpordivahendid
- virtuaalkeskkond

Töö

- teiste töö väärtustamine
- eakohased tööharjumused

Lisa nr 2- Mina ja keskkond- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.5 Liikluskasvatus

Liikluskasvatus on õppeaastat läbiv õppe-kasvatustegevuse osa, mis on eesmärgistatud ja lõimitud kõikide valdkondadega.

Liikluskasvatuse põhieesmärk: laps omandab jalakäijana vajalikud eakohased teadmised, oskused ja harjumused turvaliseks tegutsemiseks.

Liikluskasvatuses on kõige suurem roll täiskasvanute eeskujul.

Liikluskasvatuse eesmärgid:

- oskab peatuda, kuulata ja vaadata
- teab põhireeglit: näe ja ole nähtav!
- tunneb foori, oskab ületada sõiduteed (sebra)
- oskab ohutult liigelda oma lasteaia ümbruses ja koduasulas
- saab aru reeglite vajalikkusest
- teab, kuidas käituda õnnetuse korral, number 112
- tunneb kodukoha liiklusmärke
- oskab ohutult liigelda saatjaga jalgrattal lasteaia ümbruses ja kodukohas

Eeldatav tulemus: laps teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

7.6 Keel ja kõne

Eesmärgid:

- laps tuleb toime igapäevases suhtlemises nii eakaaslaste kui täiskasvanutega
- laps kasutab kõnes õiget hääldust, grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust
- laps tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida

Õppe-kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on sihipärane arendamine, mille läbi laps oskab suhelda ja omandada teadmisi
- lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes, luues keskkond, kus laps saab kuulata ja ise kõnelda erinevates suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga
- läbi lastekirjanduse tekitatakse lugemishuvi, mis toetab lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist
- mänguliselt ja igapäevategevustega seotult õpetatakse esmaseid lugemis- ja kirjutamisoskusi

Sisu

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
- suhtlemine, jutustamine, kuulamine
- teksti mõistmine ja küsimustele vastamine
- lugemine ja kirjutamine
- lastekirjandus

Lisa nr 3 - Keel ja kõne - lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.7 Eesti keel kui teine keel

Eesmärgid:

- laps tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda eakaaslaste ja täiskasvanutega
- saab aru eestikeelsetest sõnadest ja lihtsamatest väljenditest
- kasutab suhtlemisel lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- eesti keelt kuulatakse ja omandatakse tegevuse käigus
- kasutatakse erinevaid meeli ja näitlikustamist – miimika, kehakeel, žest, intonatsioon, erinevad vahendid
- julgustatakse last kasutama õpitavat keelt igapäevategevustes ja suhtlemises, luues selleks huvitavaid olukordi, ka väljaspool lasteaeda
- lõimitakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, näitlemine, käeline tegevus, vaatlemine
- kasutatakse lihtsa keelega pildiraamatuid ühiseks ja ettelugemiseks
- täiskasvanu kasutab õiget kõnet ja parandab lapse kõnet delikaatselt sõna või fraasi õigesti korrates

Sisu:

- kuulamine
- kõnelemine
- eesti kultuuri tutvustamine

Lisa nr 4-Eesti keel kui teine keel- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.8 Matemaatika

Eesmärgid:

- laps orienteerub ümbritsevas keskkonnas: rühmitab esemeid 1-2 tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki, järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal, tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja järjestab oma igapäevategevusi
- saab aru arvude, suuruste ja kujundite mõistest: loendab arve ja teab seoseid arvudereas, teab olulisemaid mõõtühikuid ja mõõdab nendega, tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid
- teab matemaatilisi seoseid, liidab, lahutab

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last orienteeruma esemete, arvude ja suuruste maailmas, mille tulemusel laps oskab esemeid järjestada, rühmitada, loendada
- harjutatakse last orienteeruma esemete maailmas ja ajas ning kasutama vastavaid mõisteid
- lõimitakse matemaatilisi tegevusi mänguga ja teiste ainevaldkondadega
- suunatakse last läbi vaatluste ja võrdlemise ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt märkama ning kirjeldama

Sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine
- suurused ja mõõtmine
- geomeetrilised kujundid

Lisa 5 -Matemaatika- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.9 Kunst

Eesmärgid:

- laps tunneb rõõmu kunstitegevustest ja loovast eneseväljendusest
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma mõttemaailma
- vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid

- kasutab õpitud joonistamis-, voolimis- ja maalimisvahendeid ja võtteid
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt
- vaatleb ja kirjeldab kunstiteoseid

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi ja tunda rõõmu kunstilisest eneseväljendusest
- suunatakse last vaatlema ja väljendama oma tähelepanekuid joonistades, maalides, voolides või meisterdades
- lõimitakse kunstitegevusi mängu, lavastustesse, muusikasse, lastekirjandusse
- antakse võimalus avastada, katsetada ja omandatud oskusi loovalt rakendada
- julgustatakse lapse algatusvõimet ja pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks, et säiliks lapse töö isikupära
- viiakse tegevusi läbi õues, kasutades kive, puitu, liiva, lund
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, andma hinnangut oma tööle ja põhjendama seda
- kujundatakse tolerantsset suhtumist kaaslaste töösse

Sisu:

- kujutamine ja väljendamine – mõtete ja tunnete edasiandmine nähtaval kujul
- tehnilised oskused – voolimine, joonistamine, meisterdamine, maalimine
- kujundamine – objektile esteetilise lisaväärtuse andmine, ehisjoonistamine, -voolimine, kaunistamine
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused teostest ja kunstist

Lisa nr 6 -Kunst-lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.10 Muusika

Eesmärk:

- laps tunneb rõõmu laulmisest ja muusikast
- keskendub kuulatavale muusikapalale
- väljendab ennast loovalt laulmise, tantsimise, pillimängu ja muusikalise liikumise kaudu
- laulab, tantsib ja mängib pilli üksi ja rühmas

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- arvestatakse lapse emotsionaalsuse ja aktiivsusega

- arendatakse ja kujundatakse lapse muusikalisi, sotsiaalseid ja kultuurseid võimeid ning väärtushinnanguid
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi, tagatakse eduelamus kõigile lastele
- lõimitakse muusikategevusi kõigi valdkondadega
- tegevusi mitmekesistatakse laulude, muusikapalade kuulamise, tantsude ja tantsumängude ning pillimänguga lastepillidel

Sisu:

- laulmine
- muusika kuulamine
- muusikalis-rütmiline liikumine
- mäng lastepillidel

Lisa nr 7- Muusika- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

7.11 Liikumine

Eesmärgid:

- laps tahab liikuda ja tunneb sellest rõõmu
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas
- mõistab liikumise tähtsust inimese tervisele
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- __arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad õpetamist
- __oskused, osavus ja võimed arenevad regulaarsel kordamisel
- __Mitmekesistatakse tegevusi erinevate liikumisviisidega nagu jalgrattasõit, suusatamine, ujumine, uisutamine
- last suunatakse hindama oma oskusi, võimeid, koostööd, kaaslastega arvestama, kontrollima ja valitsema oma emotsioone, hindama võitu ja taluma kaotust, mõistma erinevate kehaliste harjutuste vajalikkust
- arendatakse last mitmekülgset: liikumisvõime, koordinatsioon, rüht, tasakaal, täpsus, peenmootorika

Sisu:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll, hügieen
- võimlemine
- põhiliikumised – kõndimine, jooksmine, roomamine, hüppamine, ronimine
- liikumismängud
- erinevad spordialad

- tants ja rütmika

Lisa nr 8- Liikumine - Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

8. ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajadusega lapseks peetakse last, kelle võimetest, taustast, isikuomadustest, kultuurist või usust tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi rühma kasvukeskkonnas või tegevuskavas. Vajadusel nõustatakse lapsevanemaid pöörduma perearsti ja erialaspetsialistide uuringutele. Samuti tehakse lapsevanemale ettepanek koolipikenduse taotlemiseks. Rühma tasandil tegeletakse vajadusel erivajadusega lapsega individuaalselt, viiakse läbi mitmekülgseid temale sobivaid tegevusi, te tal avaneks võimalus oma oskusi tundma õppida ja kasutada.

8.1 Logopeediline erivajadus

Kõneravi töö sisuks on lasteaias logopeediliste probleemidega laste väljaselgitamine ning neile süstemaatilise korrektsioonitöö tagamine. Õppeaasta algab laste kõne ja psüühiliste protsessidekontrolliga. Need tulemused on aluseks korrektsioonitöö planeerimisele. Eesmärk on laste kujutluste, suhtlemisvalmiduse ja õigete kõneharjumuste loomine. Tähtis roll siin on lapse suhtlemine omavanustega.

Logopeedi töö sisu:

- lapse kõne arengu taseme hindamine ja kõnepuude väljaselgitamine
- töö planeerimine vastavalt lapse vanusele, kõnepuude ja psüühiliste protsesside iseloomule
- kõne kolme külje arendamine: foneetilis-foneemiline, grammatiline, sõnavaraline
- kõne mõistmine, sõnavara laiendamine ja aktiveerimine
- sidusa kõne arendamine
- artikulatsiooniaparaadi arendamine
- lugemise ja kirjutamise eelõpetus
- psüühiliste protsesside arendamine

Töö lastega toimub individuaalselt, alarühmades või rühmades. Individuaaltunnid viiakse läbi 1 kord nädalas. Kõneravi tunni kestvus on 10- 15 minutit.

Logopeediline töö on meeskonnatöö, kuhu kaasatakse kogu rühma personal, lapsevanemad ja vajadusel teised erialaspetsialistid. Logopeed annab vajadusel juhised ka õpetajatele, kuidas lapsi ka rühmas abistada ja arendada. Logopeed koostab igale lapsele

individuaalplaani ning vormistab kõnekaardi ja logopeedilise töö päeviku. Logopeed valib lapsele sobivad töövõtted, vahendid ja otsustab toetamise vajaduse pikkuse.

8.1 Üliaktiivne ja hüperaktiivne laps

Üliaktiivsed lapsed tulevad toime kõigi ülesannetega, aga vajavad suuremat tähelepanu oma aktiivsuse rakendamiseks. Koostöös perega selgitatakse välja aktiivsuse põhjus. Samuti suunatakse teda pidevalt rahulikele tegevustele ja antakse püsivust ja mõtlemist nõudvaid mängu.

8.3 Andekas laps

Andekaid lapsi suunatakse huvipakkuvatele ja arendavatele tegevustele. Õppekasvatustegevustes valmistab õpetaja talle ette antud teema lisa- ja süvendatud materjale. Samuti nõustatakse lapsevanemaid suunama last osalema ringitegevustes väljaspool lasteaeda.

8.4 Vasakukäeline laps

Õpetaja selgitab välja lapse tegevust juhtiva käe. Vasakukäeline laps paigutatakse istuma nii, et söömise ja tegevuste ajal lapsed üksteist ei segaks. Võimalusel jälgitakse ka valguse langemist töölauale. Rühma soetatakse vasakukäeliste käärid ja pliats.

8.5 Koolipikendusel laps

Õpetajad ja logopeed nõustavad lapsevanemaid koolipikenduse küsimustes. Koolivalmiduse hindamine toimub lapse arengu analüüsimise põhjal. Võttes aluseks erialaspetsialistide ja nõustamiskomisjoni soovitusi, koostavad õpetajad koolipikendusel lapsele individuaalse õppekava.

9. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Lasteaia personal teeb koostööd lastevanematega, mis on aluseks lapse kohanemisele ja turvatunde tekkimisele lasteaias. Perekonnal on kõige olulisem roll lapse kasvatamisel, lasteaed on selle toetaja ja vajadusel ka nõustaja. Eesmärgiks on kahesuunaline koostöö. Oluline on igapäevane suhtlemine ja võimalike probleemide ennetamine ning varajane märkamine. Vähemalt kord aastas viib rühma meeskond lapse perega läbi arenguestluse. Rühma igapäevategevustest saab pere infot stendilt, kuu infolehel ja meili-listist. Iga töötaja on valmis lapsevanemaga suhtlema ka individuaalselt mõlemale sobival ajal. Personalil on keelatud avalikustada last ja peret puudutavat teavet. Kui saadud info järgi võib olla ohus lapse turvalisus või tervis, on personalil kohustus sellest teavitada lasteaia direktorit või vastavaid ametkondi.

Lasteaias toimuvad kaks korda aastas lastevanemate üldkoosolekud ja kaks korda aastas või vastavalt vajadusele rühmade koosolekud. Õppeaasta algul valib iga rühm koosolekul

oma esinduse lasteaia hoolekogusse. Hoolekogu koosolekud toimuvad vastavalt hoolekogu tööplaanile. Sügisel selgitatakse välja lastevanemate ootused lasteaiale ja planeeritakse need tegevuskavasse, kevadel analüüsitakse ja tehakse kokkuvõtteid

Õpetajad hoiavad peret pidevalt kursis rühma õppe-kasvatustegevuse korraldusega, lapse arengust ja õppimisest, edusammudest ja tekkinud probleemidest. Õpetajad võimaldavad lapsevanematel kokkuleppeliselt osaleda õppe-kasvatustegevuste kavandamisel ja läbiviimisel, osalejana või vaatlajana.

8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendamisel ja täiendamisel võetakse aluseks kehtiv seadusandlus ja lasteaia töö sisehindamise tulemused. Õppekava uuendamise ja täiendamise protsessis osaleb kogu personal. Muudatused kooskõlastatakse hoolekoguga, heakskiidetud õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.

LISAD

Lisa nr 1 - Üldoskused- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 2- Mina ja keskkond - lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 3- Keel ja kõne- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 4 -Eesti keel kui teine keel- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa 5 -Matemaatika- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 6 -Kunst- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 7- Muusika- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 8- Liikumine - Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Lisa nr 1 - Üldoskused- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

Üldoskus	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Mänguoskused	# mängib teiste lastega kõrvuti lihtsamaid rollilisi mängu. # matkib vahetult nähtud või kogetud tegevusi	# tegutseb nii konkreetsete asjade kui neid kujutavate sümbolitega # kordab ja jäljendab	# konstrueerib, osaleb rolli-, võistlus- ja loovtegevustes # rollimängus võtab endale rolli ja	# osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes # eelistab soole vastavaid mängu # imiteerib täiskasvanu	# suudab lühikest aega mängida grupis ja teha koostööd omal viisil # järgib reegleid, eriti nende täitmist	# suudab mängust rõõmu tunda ja sellele keskenduda # rakendab oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast

	<p># mäng on iseloomult korduv ja ühelaadne # mängukaaslasteks valib täiskasvanu</p>	<p>varasemaid kogemusi # mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid - lükkab rõngaid suuruse järgi pulgale - ehitab klotsidest lihtsa eseme (voodi, laud, tool, garaaž)</p>	<p>tegutseb vastavalt sellele # lavastusmängudes imiteerib tegelast ja ütleb üksikuid laiuseid # ehitusmängudes jagab ehitusmaterjali, kooskõlastab tegevusi</p>	<p>tegevusi ja rolle, kasutab maneere ja sotsiaalset keelt # enne mängu lepib kokku rollides, loob mängukeskkonna ja varub vahendid # ehitusmängus planeerib ette ja teda huvitab töö tulemus</p>	<p>teiste poolt, oskab neid selgitada # lavastusmängus mängib ka juhtrolle, matkib kuulnud tegelaskuju käitumist # suudab tuttavaid lavastusmänge algatada ja mängida iseseisvalt # ehitusmängus jaotab ülesandeid ja kohustusi, viib oma mõtte ellu</p>	<p># algatab mängu ja arendab nende sisu # täidab erinevaid rolle, ka negatiivseid # järgib reegleid ja oskab neid teistele selgitada # suudab mängu käigus lahendada probleeme ja jõuda kokkuleppele # tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda võistlusel kaotust # kasutab loovalt erinevaid vahendeid</p>
<p>Tunnetus- ja õpioskused</p>	<p># hangib ümbrusest aktiivselt infot # keskendub lühiajaliselt ühele tegevusele, juhendamise korral on püsivam # ühistegevuses tegutseb teisega kõrvuti # mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi # loob tegevuse kaudu seoseid kõnega, sõnad ja objektid saavad mõiste tähenduse</p>	<p># plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga # tegutsemisel kasutab iseendale suunatud kõne # keskendub tegevusele lühikeseks ajaks # tegutseb nii konkreetsete esemetega kui neid kujutavate asjadega # kordab ja jäljendab kogemusi ja mälupilte</p>	<p># oskab osaliselt oma tegevust planeerida ja organiseerida, tegutseda iseseisvalt otsese juhendamiseta, kuid täiskasvanu toel # plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme # hangib teavet, tema kõne tugineb mälule # saab aru mõistatustest ja</p>	<p># tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid kindluse saamiseks vajab täiskasvanu abi # reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga # tegevuste planeerimisel kasutab oma sisekõnet # meeldib tegutseda koos eakaaslastega # suudab keeleliselt lahendada probleeme ja</p>	<p># plaanib, seab eesmärgid ja üritab alustatud lõpule viia # keskendub tegevusele 20-30 min # kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides oma sisekõnet # kasutab kõnet info saamiseks ja uute teadmiste omandamiseks # järgib ühistegevuse reegleid ja suudab neid selgitada</p>	<p># saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna # saab aru kaemuslik-kujundusliku ja verbaalsest kõnest ning kasutab arutlevat dialoogi # tegutseb sihipäraselt ja keskendunult kuni 35 min # kavandab ja korraldab oma tegevusi ja viib need lõpuni</p>

	<p># suhtleb mitteverbaalselt ja 1-2-sõnaliste lausetega # räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub # tunneb huvi raamatute vastu ja saab aru lihtsast jutukesest # avastab seoseid põhjus-tagajärg vahel, saab aru kuuluvusest ja erisusest # sobitab erinevaid materjale ja esemeid # rühmitab ühe nähtava omaduse järgi # omandab uusi seoseid vahetu käelise tegevuse kaudu # kasutab omandatud teadmisi samas situatsioonis</p>	<p># mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid # oskab ennast väljendada lihtsamate sõnadega # osaleb dialoogis # lugudes oskab eristada realistlikke ja väljamõeldud olukordi # mõistab kõnet ja saab aru ka lihtsamatest ülekantud tähendustest # rühmitab asju ühe või mitme tajutava omaduse järgi # omab ettekujutust arvumõistest ja värvuste nimetustest # leiab võrreldes asjade ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid # kasutab info saamiseks kõnet # ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik # omandab uusi teadmisi ja seoseid</p>	<p>lihtsamatest piltlikest võrdlustest # järgib lihtsaid reegleid # huvitub võistlustest ja tahab olla edukas # osaleb ühistegevustes ja teeb koostööd # liigitab esemeid mitme tunnuse järgi, jaotab oma tähelepanu # saab aru arvumõistest ja huvitub tähtedest # omandab uusi teadmisi läbi kõne, praktiliste olukordade, kujutluste ja emotsioonide</p>	<p>saavutada kokkuleppeid # konstrueerib, katsetab ja uurib, kasutades reaalseid esemeid, kujutlusi ja sümboleid # osaleb erinevates loovtegevustes ja mänguliikides # räägib esemetest, mis pole kohal, räägib minevikust, tulevikust ja fantaseerib # keskendub huvipakkuvale tegevusele u 20 min # märkab detaile ja olulisi tunnuseid ning seoseid # rühmitab ja oskab neid võrrelda, määrab kuuluvust, alluvust ja oskab üldistada # on ettekujutus numbritest ja tähtedest # omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, oskab lahendada probleeme ja on aktiivne</p>	<p># kasutab sidusat kõnet ja dialoogi # osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes # saab aru asjade suhetest ja ajalis-ruumilisest järjestusest # kasutab teadmisi igapäevasisituatsioonides # uute teadmiste meeldejätmisel teadvustab kordamise vajalikkust</p>	<p># tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhise järgi # tahab õppida, uurida, katsetada, avastada ja esitada küsimusi # rühmitab nähtusi ja esemeid erineva tunnuse järgi # kasutab õpitu meeldejätmisel kordamist</p>
--	---	--	---	---	--	--

		kordamise, kogemuse, tegutsemise järgi # vajab oma tegevusele pidevat tagasisidet		# teadmiste meeldejätmiseks leiab seoseid		
Sotsiaalsed oskused	# tajud on enesekesksed, kuid püüab aru saada teise inimese arvamusest # toetub suhtlemisel tuttavale täiskasvanule # imiteerib täiskasvanu tegevust, millele saab kinnitust # teab oma eesnime ja elementaarset viisakust	# saab aru, et teistel on erinevad tunded ja emotsioonid # tegutseb koos täiskasvanuga, teiste lastega # tegutseb kõrvuti # harva jagab oma asju teistega # sõbruneb nendega, kellega on tihti koos # eeskujule toetudes järgib lihtsamaid reegleid ja täidab igapäevatoiminguid # mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!“, „Ära tee!“	# on mõningane ettekujutus teiste tunnetest, püüab lohutada ja abistada # osaleb lühiajaliselt grupi tegevuses, kuid eelistab mängida ühe kaaslasega # reeglite täitmisel arvestab täiskasvanu juhiseid # püüab järgida kodukorra- ja lihtsamaid viisakusreegleid # saab aru, et valetamine on taunitav	# hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid # tahab kuuluda eakaaslaste gruppi, teeb koostööd, jagab ja vahetab mänguasju # täidab reegleid ja jälgib seda ka teiste puhul # käitub sobilikult avalikus kohas, teab, mida tohib, mida mitte	# tunnetab teiste inimeste emotsioone, arvestab neid oma tegevustes ja käitumises # on kujunenud esimesed sõprussuhted, eelistab mängida omasoolistega # järgib sotsiaalseid reegleid rutiinselt	# püüab mõista teiste tundeid ja arvestab seda enda käitumisel # tahab ja julgeb suhelda ning esineda # osutab abi ja julgeb seda ka ise küsida # osaleb rühma reeglite kujundamisel # oskab teistega arvestada ja teha koostööd # loob sõprussuhteid # saab aru tähendusest „oma-võõras-ühine“ # eristab head ja halba käitumist # mõistab, et inimesed on erinevad # järgib kokkulepituid reegleid ja üldisi käitumisnorme

						# selgitab oma arvamust ja seisukohti
Enesekohased oskused	<p># väljendab oma emotsioone, need on tugevad ja kiirelt vahelduvad</p> <p># hindab oma oskusi ja suutlikkust tegelikkusest paremaks</p> <p># reageerib ümbritsevate inimeste käitumisele</p> <p># proovib ennast maksma panna, oskab öelda „ei“</p> <p># tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti</p> <p># sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt</p>	<p># on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus</p> <p># emotsioone väljendab tugevalt, teadvustab oma mina</p> <p># võib karta uusi ja tundmatuid asju</p> <p># tahab ise teha valikuid ja neid täide viia</p> <p># vajab turvalisust, tunnustust, rutiini</p> <p># sööb, joob ja riietub valdavalt ise, püsib ööpäev ringi puhas ja kuiv</p>	<p># kokkuleppele jõudmiseks väljendab sõnaliselt on emotsioone, soove ja seisukohti</p> <p># tahab olla iseseisev, samas ei mõtle veel realistlikult</p> <p># väärtustab oma saavutusi, vajab selles tunnustust ja tähelepanu</p> <p># sööb, joob ja riietub ise, kujunevad tualetiharjumused</p> <p># teab oma nime, vanust, sugu, märkab soolisi erinevusi</p> <p># seab endale mõned eesmärgid ja täidab neid</p> <p># huvitub võistlusmängudest, tahab olla edukas</p> <p># koos täiskasvanuga koristab enda järelt</p>	<p># väljendab ja räägib oma emotsioonidest</p> <p># tegutseb iseseisvalt, hindab õigesti oma võimeid</p> <p># vastutab vähesel määral oma tegevuse eest</p> <p># teiste arvamus mõjutab tema enesehinnangut</p> <p># täiskasvanu korralduse peale koristab enda järelt</p>	<p># püstitab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia</p> <p># oma tegevustele vajab tähelepanu ja tunnustust</p> <p># tegevustes toetub emotsioonidele ja väljendab neid</p> <p># asetab ise asjad enda järelt oma kohale</p>	<p># kirjeldab oma emotsioone ja näitab sobival viisil välja oma rõõmu, viha, kurbust</p> <p># kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi</p> <p># oskab käituda vastavalt olukorrale ja vajadusel seda muuta</p> <p># algatab mängu ja tegevusi</p> <p># tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest</p> <p># oskab käituda ohutult, teab, mis on tervisele kahjulik ja kasulik</p> <p># saab hakkama eneseteenindamisega ja on kujunenud esmased tööharjumused</p> <p># hoiab töövahendeid ja mänguasju ning koristab enda järelt</p>

Lisa nr 2 - Mina ja keskkond- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Sotsiaalne keskkond	<p># küsimisel ütleb oma eesnime, tunneb ennast fotol ja peeglis</p> <p># tunneb ära ja osutab oma mängukaaslastele, õpetajale</p> <p># tunneb ja osutab rühmaruumidele ja teab nende otstarvet</p> <p># meeldetuletamisel jätab lahkudes head aega</p> <p># mõistab keeldude tähendust ja muudab seoses sellega oma tegevust</p> <p># lohutab täiskasvanu</p>	<p># ütleb oma ees- ja perekonnanime</p> <p># ütleb või näitab sõrmedel oma vanuse</p> <p># nimetab õdede ja vendade nimed</p> <p># teab, kas ta on poiss või tüdruk</p> <p># nimetab lasteaia teiste laste ja töötajate nimed</p> <p># nimetab pereliikmete koduseid toimetusi</p> <p># osutab kodukoha tuntumatele asutustele</p> <p># teab, miks on vaja igapäevareegleid</p> <p># kasutab meeldetuletamisel „tänan“ ja „palun“,</p>	<p># teab oma vanemate eesnimed</p> <p># teab ja kirjeldab oma vanemate ameteid</p> <p># teab lasteaia ja kodu ruumide erinevat otstarvet</p> <p># teab, et märjad riided tuleb panna kuivama</p> <p># teab rühmareeglite vajalikkust ja järgib neid</p> <p># nimetab ohtlikke kohti ja asju</p> <p># käitub viisakalt, teab lihtsamaid lauakombeid</p> <p># lohutab kaaslast</p> <p># muinasjututegelaste</p>	<p># teab oma kodukoha nime</p> <p># teab oma lasteaia nime</p> <p># teab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid</p> <p># teab erinevate ametite töövahendeid</p> <p># tunnetab ja nimetab enda emotsioone</p> <p># räägib enda kodu reeglitest</p> <p># teab, et ohu ja õnnetuse korral tuleb küsida abi täiskasvanult</p> <p># teab, et võõrastega ei tohi kaasa minna</p> <p># täidab lauakombeid</p>	<p># teab oma kodust aadressi</p> <p># kirjeldab oma lasteaeda</p> <p># teab levinud ametite vajalikkust</p> <p># märkab ja mõistab teiste emotsioone pildid</p> <p># kuulab lühiajaliselt kaaslast</p> <p># teab ja täidab viisakusreegleid</p> <p># loob ja hoiab sõprussuhteid</p> <p># on salliv inimeste erinevate arvamuste suhtes</p> <p># teab, milleks on inimestel abivahendid prillid, ratastool, kaldtee</p>	<p># tutvustab ennast, oma perekonda ja huvisid</p> <p># kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone</p> <p># nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid</p> <p># nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone</p> <p># mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused</p> <p># suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt</p>

	<p>eeskujul haiget saanud kaaslast # nimetab küsimisel oma pereliikmeid ja loomi # leiab teiste esemete seast Eesti lipu # meeldetuletusel järgib lihtsaid reegleid</p>	<p>„tere“ ja „head aega“ # teab, et sõpru tuleb hoida # leiab teiste seast Eesti lipu värvid # kirjeldab pere lihtsamaid ühistegemisi</p>	<p>põhjal eristab head ja halba # märkab ja nimetab inimeste erinevusi # nimetab kodukoha tuntud asutusi # teab Eesti riigi nime # teab mardi-, kadri- ja vastlapäeva kombeid # teab, mis on talu, loomad, tööd # käitub viisakalt, teab lihtsamaid lauakombeid</p>	<p># abistab nõrgemat # selgitab ka teistele, mis on õige ja vale # teab, mis keelt räägivad rühmakaaslased # käitub sõbralikult erivajadustega inimestega # räägib oma vanavanematest # kirjeldab oma kodu # teab, millal heisatakse lipp ja lauldakse hümni</p>	<p># kirjeldab oma kodukohta # tunneb koduvalla lippu ja vappi # teab Eesti rahvuslindu ja –lille suitsupääsukest ja rukkilille # nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt # teab mardi-, kadri-, vastlapäevapäeva ja jõulude kombeid ja toite # teab eesti rahvustoite kama, hapukapsad, verivorst # teab, milleks inimesed käivad tööl ja raha otstarvet</p>	<p># kirjeldab kooli ja lasteaia erinevust # teab raha väärtust ja orienteerub mõistetes „odav“ ja „kallis“</p>
Tervis	<p># peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu # tunneb ja osutab hambaharjale ja –pastale # tunneb ja osutab eri toiduainetele # teab ja osutab pea, jalad, käed, silmad, kõrvad, suu # osutab küsimisel esemetele, mis võivad haiget teha</p>	<p># peseb hambaid täiskasvanu abiga # nimetab erinevaid kehaosi # nimetab erinevaid toiduaineid # nimetab ohtlikke esemeid</p>	<p># teab, miks tuleb ennast pesta ja kammida # peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel # teab kasulikke igapäevaseid toite # osutab enda südamele, kopsudele, ajule # teab, mida valmistatakse puu- ja köögiviljadest</p>	<p># nimetab tervisele kasulikke tegevusi # teab, miks on vaja pesta käsi peale WC kasutamist ja enne sööki # peseb hambaid ise # teab, miks inimesel on silmad, nina, suu, kõrvad # rühmitab toiduaineid</p>	<p># selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist # teab, et tubakas ja alkohol on kahjulikud # teab, et igal lapsel on isiklikud hüg vahendid # teab, miks tulevad hambaaugud ja vahetuvad piimahambad # teab, kust saadakse</p>	<p># oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku # julgeb keelduda (ühis) tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik # kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist</p>

					igapäevased toiduained # teab „taldrikureeglit“ # valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite # teab, milleks on silmad, kõrvad, nina, suu	# järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist
Looduskeskkond	# nimetab kodulooma kass ja koer # leiab loodusest ja pildilt puu, lille, seene # leib pildilt ja mänguasjade seast jänese, nuku, karu # nimetab küsimisel loomade kehaosi pea, jalg, saba, silm, kõrv # osutab küsimisel linnule, loomale, kalale # osutab veele, liivale, lumele # osutab päikesele, pilvele # matkib liigutuste ja häälega tuult ja sadu	# nimetab tuttavaid puu- ja kõögivilju porgand, kapsas, kartul # nimetab koduloomi ja matkib nende hääliitsusi # nimetab meie metsades elavaid loomi hunt, rebane, karu, jänese, põder # nimetab loomadele iseloomulikke tunnuseid # teab tuntumaid linde pääsuke, toonekurg, öökull; putukaid lepatriinu, mesilane, rohutirts ja vee-elanikke kala ja konn # teab, milleks on lindudele pesakasti vaja # eristab vett, lund, jääd # eristab sooja ja külma	# teab ilmastiku muutumise mõju loodusele # teab, miks sügisel puudelt lehed langevad # eristab okas- ja lehtpuid # nimetab seene kübarat ja jalga # teab loomade erinevaid elupaiku ja – viise # nimetab linna kehaosi # teab lindude söögimaja ja lindude toitmist # teab, et suvel on soe ja talvel külm # teab päeva ja öö erinevusi # teab, et lumi ja jää sulavad veeks # teab savi ja selle omadusi, milleks kasutatakse	# tunneb enimlevinud leht- ja okaspuid kask, vaher, kuusk, mänd, kadakas # teab, et on mürgi- ja söögiseened # nimetab kõögivilju ja teab, kuidas neid kasutatakse # nimetab 3-4 lindu ja putukat # teab, miks loomad karva vahetavad # kirjeldab kalade tunnuseid ja eluviisi # teab soojuse ja valguse vajalikkust inimesele ja loodusele # kirjeldab puhast vett ja õhku # teab kohalikke maavarasid	# teab puu osi tüvi, võra, oksad, juured # tunneb lehtpuid kask, vaher, pihlakas, kastan, tamm # tunneb õuna-, pirni- ja ploomipuud # nimetab 2-3 põhja- ja lõunamaa looma # nimetab 2-3 paiga- ja rändlindu # teab, miks mõned linnud lendavad lõunamaale # eristab järve, jõge, merd # teab, miks on õhk inimestele, loomadele ja taimedele vajalik # teab kivi, liiva ja mulla kasutusvõimalusi # kirjeldab sood ja raba	# kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi; # kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajasüklites: ööpäev, nädal, aastaring; # selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad; # selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aasta-aegadest, öö ja päeva vaheldumisest; # mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale # kirjeldab võimalikke ohte

		# leiab õues liiva, kivi, mulla # tunneb pildil metsa, linna, veekogu # kirjeldab tugeva tuule mõju loodusele		# kirjeldab metsa ja niidu erinevust # teab talveund magavaid loomi ja miks loomade elu talvel raskem on # iseloomustab eri aastaaegu 2-3 tunnusega # iseloomustab ilmastikunähtusi udu ja tuisk	# teab nelja aastaaega ja oskab nimetada 3-4 olulist tunnust # teab, kuidas inimene saab hoolitseda lindude ja loomade eest eri aastaaegadel # teab, et loodusvarasid tuleb kasutada säästlikult	veekogul, looduses
Elukeskkond	# viskab prahi prügikasti	# leiab loodusest prahi ja toob selle prügikotti	# põhjendab, miks visatakse praht prügikasti	# teab, kuidas prügi jõuab prügilasse	# põhjendab, miks peab prügi sorteerima # teab, kuidas inimese tegevus võib kahjustada loodust	# teab, et esemeid saab taaskasutada ja jäätmeid ümber töödelda
Tehiskeskond	-	-	# nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust ja plastmassist # nimetab rühmaruumi tehnikat (arvuti, raadio, pliit, külmkapp, nõudepesumasin) ja teab, milleks kasutatakse	# nimetab erinevast materjalist esemeid # nimetab kodus olevat tehnikat ja teab, milleks kasutatakse (boiler, röster, mikrouun, blender jms)	# nimetab aiatehnikat ja teab, milleks kasutatakse (muruniiduk ja – traktor, trimmer, saag, lehepuhur) # teab, mis on arvuti	# elektriline ja elektrita tehnika # teab arvuti kasutamise häid ja halbu külgi
Töö	# matkib lihtsaid töövõtteid ja enimtuntud elukutsete tegevust - kokk, arst # paneb koos täiskasvanuga	# asetab töövahendid kokkulepitud kohta # teeb ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid	# paneb oma riided iseseisvalt ettenähtud kohta # korrastab asjad enne uut tegevust	# korrastab oma mängu- ja töökohta # põhjendab koristamise vajalikkust	# paneb oma märjad riided kuivama # korrastab oma kappi, nagi, töökarpi	# lõpetab alustatud töö

	asjad õigesse kohta # täiskasvanu eeskujul riisub ja kaevab liivakastis	# nimetab koristusvahendeid ja teab, milleks neid kasutatakse	# korrastab iseseisvalt oma riideid kapis		# kasutab ohutult kääre, nuga, naasklit, nõela	
--	--	---	---	--	--	--

Lisa nr 3-Keel ja kõne- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Hääldamine	# hääldab õigesti lühikesi sõnu # hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: a, e, i, o, u, p, m, t, l	# kasutab õiges vältes 1-2-silbilisi tuttavaid sõnu # hääldab õigesti enamikku häälikutest, erandiks r,s,k,õ,ü	# kasutab kõnes 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes # hääldab õigesti lihtsamaid konsonantühendeid nt, mp, lt	# hääldab õigesti kõiki häälikuid # hääldab õigesti 2-3 silbilisi sõnu # hääldab õigesti 1-2 silbilisi häälikuühendiga sõnu # hääldab õigesti tuttavaid võõrsõnu (nt banaan, taburet, diivan)	# hääldab õigesti kõiki häälikuid ja tuttavaid sõnu	# hääldab õigesti kõnes kõiki häälikuid ja kordamisel ka lihtsamaid võõrapäraseid sõnu # hääldab tuttavates sõnades õigesti võõrhäälikuid f ja š
Sõnavara	# kasutab tuttavas situatsioonis u 50 konkreetse tähendusega sõna # kasutab lihtsaid nimi- ja tegusõnu (näu – kiisu, opa – sülle) ning ase- ja määrsõnu (siia, seal) # mõistab sõna tähendust ühes	# kasutab nimi- ja tegusõnu, mis väljendavad konkreetseid esemeid, nähtusi või tegevusi, millega on kokku puutunud # kasutab kõnes mõnda üldnimetust (lapsed, riided)	# mõistab ja kasutab kõnes üld- ja liiginimetusi (kuusk, kask – puud) # kasutab kõnes liitsõnu ja pikemaid lauseid (kelgumägi, tuttmüts)	# kasutab kõnes omadus- ja vastandsõnu (lühike – pikk, must – puhas) # kasutab hinnanguid andvaid omadussõnu (igav, kurb, kaval) # kasutab mõisteid hommik, päev, õhtu, öö	# kasutab õigesti ajamäärsõnu eile, täna, homme # kasutab õigesti kõike tegusõna vorme # kasutab mõningaid samatähenduslikke tegusõnu (jookseb, sibab, lippab)	# valdab suhtlemiseks piisavalt sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada # kasutab abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge)

	kindlas situatsioonis	# kasutab värvust ja suurust tähistavaid lihtsaid omadussõnu # kasutab õigesti sõnu all, sees, ees, taga			# eristab samatüvelisi sõnu tähenduse järgi (joonistaja, joonistus, jooneline) # kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb – veeretab, sõidab – sõidutab) # nimetab üldnime all vähemalt kas sõna (lilled – tulp, roos)	# teab kujundlikke väljendeid ja seletab neid oma sõnadega (tuul ulub, kevad koputab aknale) # kasutab ajamäärsõnu varem, hiljem, enne, pärast # kasutab kohamäärsõnu vahel, kohal, otsas jt # kasutab üldnimetusi nt transport, elusolendid, toiduained, kehaosad
Grammatika	# kasutab grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid (Miku õue) # kasutab üksikuid käände- ja pöördelõppe # kasutab sõnu enamasti ühes, harva 2-3 vormis # väljendab kõnes eitust, kuuluvust (tädi lusikas), asukohta (emme siia), omadust (auto katki), subjekti-objekti suhet (issi anna pall)	# kasutab kõnes 3-5-sõnalisi lihtlauseid # kasutab kõnes kõiki sõnaliike # kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme # kasutab õigesti käskivat ja kindlat kõneviisi ning ma- ja da- tegevusnime	# kasutab õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (sõitis, laulsid) # kasutab sidesõnu ja, aga	# kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõna # kasutab tingivat kõneviisi # kasutab nimisõna mitmust	# märkab teise kõnes grammatikavigu ja parandab neid # kasutab kõnes umbisikulist tegumoodi (nt Teises toas lauldi) # kasutab õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini)	# kõnes kasutab liitlauseid # kasutab õigesti kõiki käände- ja pöördvormi ainsuses ja mitmuses # kasutab õigesti laadivahelduslikke sõnu nt pugema-poeb siga – sead # kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (... , sest ...), tingimust (kui .. , siis), eesmärki (... , et ...)

<p>Suhtlemine, jutustamine, kuulamine</p>	<p># suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal # kasutab suhtlemisel mitteverbaalseid vahendeid üksikute sõnadega # eelistab suhtlemisel peamiselt täiskasvanut # vastab täiskasvanu küsimusele või korraldusele tuttavas situatsioonis tegevuse, hääliitsuse või 1-2-sõnalise lausega.</p>	<p># mõistab ja kasutab tuttavas olukorras 3-5-sõnalisi lihtlauseid # osaleb dialoogis, esitab küsimusi ja vastab mitme lausega # väljendab oma soove ja vajadusi, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele # suhtleb aktiivselt esemelise tegevuse ja mängu käigus # räägib endast mina-vormis # kasutab suhtlemisel ka mitteverbaalseid vahendeid</p>	<p># kasutab suhtlemisel ja jutustamisel 2-3 lauset # algatab ise suhtlust # suhtleb eakaaslastega koostegemistes # küsib palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta # kommenteerib enda või kaaslase tegevust 1-2 lausega</p>	<p># kirjeldab täiskasvanu abiga pilti ja sellel kujutatud sündmust # täiskasvanu abiga jutustab teksti ümber lühikeste lausetega # jutustab enda toimunud sündmusest 3-5 lausega # kasutab kõnes lihtsamaid viisakusväljendeid</p>	<p># räägib oma kogemustest # räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta # kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist # püsib teemas, vajadusel muudab seda ja läheb kaasa teise algatatud teemaga</p>	<p># suhtleb vabalt eakaaslaste ja täiskasvanutega # arvestab suhtlemise paigaga # valib intonatsiooni ja sõnavara vastavalt kaassuhtlejale # saab aru kuuldu sisust ja oskab vastavalt reageerida # suudab ennast arusaadavalt väljendada # parandab ja täpsustab enda juttu # suunab kõnega kaaslase tegevust, annab hinnangut # selgitab, mida hakkab tegema # kirjeldab sündmust nii enda kui ka teise positsioonilt</p>
<p>Teksti mõistmine ja vastamine</p>	<p># mõistab ja täidab tuttavas situatsioonis 2-4-sõnalisi korraldusi # vastab täiskasvanule 1-2-sõnaliste vastustega</p>	<p># mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse või tegevusega # loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust # kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust vastavalt situatsioonile</p>	<p># loeb peast või ütleb järgi 2-3 realist luuletust # jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause # küsib küsimusi ja vastab asjakohaselt</p>	<p># mõistab teksti, mis ei ole otseselt temaga seotud # loeb peast 2-4-realist luuletust # esitab küsimusi ja parandab tuttavat teksti # algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka pärast tegevust</p>	<p># jutustab teksti ümber täiskasvanu suunavate küsimuste abil # kirjeldab jutu kulgu õiges järjekorras, tegelasi ja nende käitumist # loeb peast 4-6 realist luuletust</p>	<p># jutustamisel toob välja põhisisu ja olulised detailid, vahendab oma tundeid # täidab tekstis lünga sobiva sõnaga # mõtleb jutule välja sobiva lõpu # jutustab pildiseeria järgi</p>

				# kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust		# loeb peast 6-8 realist luuletust
Lugemine ja kirjutamine	# osutab jutu kestel pildile või ütleb selle kohta üksiku sõna	# eristab kuulamise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu, osutades pildile või objektile (tass-kass, pall – sall, tuba – tupp)	# tunneb täiskasvanu hääldamise järgi ära sõnas hääliku # tunneb ja nimetab üksikuid tähti # matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldab kriidi ja pliatsiga	# tunneb kuulamise teel sõnas ära hääliku # kirjutab lihtsamaid joonistähti	# häälib täiskasvanu abiga 1-2-silbilisi sõnu # määrab hääliku asukohta häälikuühendita sõnas # kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes sõnapaare # loeb üksikuid sõnu # kirjutab kõiki joonistähti	# tunneb kõiki tähti ja loeb 1-2-silbilisi sõnu # saab aru loetu mõttest # kirjutab joonistähedega õigesti 1-2-silbilisi sõnu ühekordsete tähtedega # eristab kuulmise teel pikema hääliku # jagab lause sõnadeks ja määrab nende arvu kasutades abivahendeid nt klotse, nõõpe
Lastekirjandus	# vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatut, osutades ja kasutades üksikuid sõnu	# vaatab ka üksi pildiraamatut, keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte # kuulab eakohaseid ettelõetud tekste	# kuulab huviga lastejuttu # huvitub raamatutest	# kuulab aktiivselt ettelõetud juttu # teab tuntumaid muinasjututegelasi	# teab, et muinasjutt ei ole tõene ja tegelased on välja mõeldud # teab 2-3 lasteraamatut	# teab, kes on autor, illustraator # teab 2-3 lastekirjanikku ja tema raamatut # teab peast emakeelseid luuletusi ja laule

Lisa nr 4 - Eesti keel kui teine keel- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
--	------------	------------	------------	------------

Kuulamine	# kuulab ja saab aru sisult ja keelelt lihtsast eestikeelsest tekstist ja väljenditest	# saab aru sisult ja keelelt jõukohasest tekstist	# kuulab aktiivselt ettelugemist, osutab piltidele, esitab küsimusi	# mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet
Kõnelemine	# kasutab tuttavas situatsioonis oma kogemustega seostuvate konkreetse tähendusega sõnu # saab aru ja täidab lühikesi (2- 4sõnalised) korraldusi tuttavas situatsioonis # väljendab oma soove ja vajadusi lihtsa lausega, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele	# kasutab oma kõnes kõiki õpitud sõnaliike # kommenteerib enda ja kaaslase sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausega # räägib hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest 2-3 lausega # räägib meeldivast mänguasjast 2-3 lausega (mis see on, kust see asi on saadud, miks see meeldib) # jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause # suhtleb aktiivselt eakaaslastega koostegevuses # edastab asjasse puutuva info vestluses	# algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi # annab lihtsate väljenditega edasi oma kogemusi ja muljeid # kasutab mõningaid viisakusväljendeid # kirjeldab pilti ja sellel olevat sündmust täiskasvanu abiga # annab edasi suunavate küsimuste abil kuulnud teksti sisu, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausetega # jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lihtsa lausega # saab aru lihtsast tekstist, mis pole seotud otseselt tema kogemusega	# tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes # saab aru igapäevastest korraldustest ja toimib neile vastavalt # saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires # kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid # teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule
Eesti kultuuri tundmine	# tunneb ära Eesti lipu	# teab Eesti lipu värve	# tunneb ära Eesti hümni # oskab nimetada Eesti kohanimesid ja mõnda tuntud inimest nt sportlast, lauljat vms # teab tuntumaid rahvakalendri tähtpäevi ja –traditsioone nt mardi-,	# oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, presidenti, mõnda suuremat/tähtsamat linna, koduvalla tuntumaid objekte # teab mõnda eesti lasteraamatut ja selle tegelast

			jõulu-, vastla-, jaanipäeva tähistamine	# teab mõnda eesti rahvustoitu nt verivorst, sült, vastlakukkel, hernesupp, mulgikapsad
--	--	--	---	---

Lisa 5 – Matemaatika- lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine	<p># juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme</p> <p># juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale</p> <p># leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset</p> <p># juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju</p> <p># mõisteb üks ja palju</p>	<p># rühmitab antud kaheksugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks</p> <p>ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värvus, suurus) # suudab tuttavates ruumides üles leida</p> <p>nimetatud toad või kohad</p> <p># juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes üles-alla, ette-taha</p> <p># matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust</p> <p># loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise</p>	<p># rühmitab antud erinevaid esemeid ühe etteantud tunnuse alusel (värv, suurus, kuju)</p> <p># juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega peal, all, sees, taga või ees</p> <p># nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev</p> <p># moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse</p>	<p># võrdsustab antud erinevate esemete hulga paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades</p> <p># nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu üleval, keskel</p> <p># nimetab erinevaid päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel</p> <p># nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende tunnuseid ja laste tegevusi eri aastaajadel</p> <p># kasutab esemete (kuni viis) arvu</p>	<p># otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste alusel (suurus, värv, kuju, otstarve)</p> <p># kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrval, ääres</p> <p># nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid eile, täna, homme</p> <p># võtab vastavalt esitatud arvule (kuni viis) õige koguse antud esemeid</p>	<p># määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi</p> <p># võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt</p> <p># teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada</p> <p># liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =</p> <p># koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi</p> <p># rühmitab esemeid asendi ning nähtusi</p>

		tulemust (mitu palli on kastis)		võrdlemisel sõnu rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju) # kasutab järgarve kuni viieni (mitmes?)	# moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel # nimetab arvule eelnevat ja järgnevat arvu	ja tegevusi ajatunnuse järgi # kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil # oskab öelda kellaega täistundides # nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
Suurused ja mõõtmine	# juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme	# osutab kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale	# suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem-väiksem, pikem-lühem	# küsimuste põhjal kirjeldab, millised esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad -madalamad	# suudab otsustada ja nimetada, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune # mõõdab juhendamisel esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (joonlaud, nööri, samm, vaks vms)	# järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm) # mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms) # teab tuntumaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse
Geomeetrilised kujundid	# leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi üks-ühese vastavuse teel	# leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast	# leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk)	# otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused # kirjeldab kujundite erinevusi nurkade	# moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jm) kasutades etteantud kujundiga	# leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi,

		kõik samasugused kujundid	samakujulisi esemeid # koostab kujundeid kasutades lihtsamat mustriida (värvi, vormi või suuruse vaheldumine)	olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel	samasuguse kujundi; # koostab kujunditest pilte näidise järgi ja näidiseta	kirjeldab neid kujundeid
--	--	---------------------------	--	---	--	--------------------------

Lisa nr 6 -Kunst-lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Kujutamine ja väljendamine	# julgeb osaleda kunstitegevuses # püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsedes või väikeses grupis # tunneb rõõmu töö valmimisest # julgeb tegutseda erinevate materjalide ja vahenditega # kritseldab maapinnale, lähedasi inimesi liivale, lumele ka	# teeb suulise suunamise juures kaasa ettenähtud liigutusi ja tegevusi, matkib neid ka iseseisvalt # annab oma tööle nimetuse # näitab tulemust teistele # aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada # kujutab tuttavaid asju ja nähtusi, lähedasi inimesi	# kujutab olendeid ja esemeid tegelikkusega sarnaselt # nimetab esemete iseloomulikke tunnuseid # kujutab olendeid, esemeid ja nähtusi oma tunnetuse, tajumise ja nägemise seisukohalt # leiab ja kasutab õues kunstitegevuseks looduslikke materjale	# väljendab soovi alustada kunstitegevust # nimetab vajaminevaid töövahendeid # jäljendab ja rakendab ettenäidatud võtteid # annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis # juhendamisel leiab iseloomulikke detaile, millega täiendab enda tööd nt sebra triibud	# pakub omapoolseid lahendusi töö mitmekesistamiseks # küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi- ja vormilahenduste üle # enamasti teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem # kasutab õppetöös omandatud tehnilisi	# töötab iseseisvalt ja vajadusel küsib abi # keskendub ettevõetud tegevusele # oma töö lähtealusena kasutab loodust, pilte, fotosid, esemeid jms # rõhutab kõige tähtsat oma töös asukoha, suuruse või värviga # märkab looduses erinevaid

	<p>väljaspool kunstitegevust # annab erineva pikkuse ja suunaga joontele nimetusi-koer, kass, pikem kriips-suur koer jne</p>	<p>ning nimetab, mida kujutas # leiab juhendamisel punase, sinise, rohelise ja kollase värvi ning konkreetse eseme teiste antud esemete hulgast # tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest mängides savi, liiva ja lumega</p>	<p># nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni. # oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone # kujutab tuttavaid esemeid, isikuid ja nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks # valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut # kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi # kindlakskujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid ja nähtusi</p>	<p># kasutab maalimisel ja joonistamisel mitut värvi # korjab juhendamisel looduslikku materjali meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks # loob lihtsatest elementidest sümbolitega nt ring, kolmnurk, joon jne oma isiklikud sümboolsed skeemid tuttavate asjade kujutamiseks</p>	<p>oskusi vabas kunstitegevuses # meeldetuletusel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt # juhendamisel annab edasi loodusnähtuste, aastaegade ja muu ümbritseva iseloomulikke tunnuseid # kujutab oma töös ümbritsevas toimuvaid muutusi, sündmusi ja peresuhteid # kujutab muinasjutu- ja filmitegelasi ning -sündmusi # valib sobiva taustatooni ja katmistehnika vastavalt meeolule, aastaajale jm # paigutab esemed lähtuvalt asendist ja suurusuhetes # vastavalt pildi meeolule segab juhendamisel heledamaid ja tumedamaid toone # juhendamisel kujutab inimese jäsemeid liikumises</p>	<p>värvitoone ja püüab neid ise segada # kombineerib geom kujundeid # võrdleb silma järgi esemete suurust, proportsioone ja omavahelist kaugust</p>
--	--	---	---	---	--	---

<p>Voolimine</p>	<p># juhendamisel muljub ja muudab voolimismaterjali kuju # juhendamisel tükeldab voolimismaterjali ja vajutab sellesse auke # koos täiskasvanuga vormib liivast ja lumest erinevaid vorme</p>	<p># muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjali # surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe</p>	<p># juhendamisel voolib ümar- ja piklikke vorme # annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi # rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi esemete iseloomulikke tunnuseid # vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab voolimismaterjali sellele teise kuju andmise eesmärgil # moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale ja sisse ladudes # juhendamisel kasutab voolimispulka voolimismaterjali tükeldamiseks</p>	<p># veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale, ka pabermassi ja vaha # voolib ja teab vormi kera ja silinder # juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel # kasutab iseseisvalt valmisvorme liivamängudes ja piparkookide küpsetamisel</p>	<p># nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi # kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel # voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi # ümarvormide ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid # juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad # niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks</p>	<p># oskab voolimismaterjali tööks ette valmistada nt soojendab plastiliini käes, niisutab savi # silub detailide pinda ja ühenduskohti # kasutab leidlikult voolimispulka # voolib inimese või looma jäsemeid ja keha liikumises # voolib esemeid erineva ja omapärase kujuga nt vaas, kauss, õun</p>
<p>Joonistamine</p>	<p># kritseldab varasemast vabama ja liikuvama käega # juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahendi-</p>	<p># tõmbab paberil püsides iseseisvalt jämedate rasvakriitide ja pliiatsitega vertikaalseid,</p>	<p># tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid jooni sooviga jäljendada konkreetseid esemeid</p>	<p># kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid # kujundite värvimisel ületab</p>	<p># joonistab joonistusvahendit ja paberit rikkumata # meeldetuletamisel kasutab pinna</p>	<p># joonistab kujutatavat objekti kontuuriga # kujundit värvides liigutab käe liikumise suunda</p>

	<p>tega erinevaid jooni # juhendamisel hoiab teise käega kinni paberit # joonistab vaid selleks ettenähtud kohta- paber, asfalt, liiv # juhendamisel tunneb ja osutab põhivärvidele kollane, punane, sinine # suunamisel annab kriitseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed</p>	<p>horisontaalseid ja lainelisi jooni # meeldetuletamisel hoiab joonistusvahendeid õigesti käes</p>	<p># juhendamisel tõmbab erineva suunaga ja kaarjaid jooni ning ringi # kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta # suudab kujutada naturaile sarnaseid esemeid, olendeid ja inimesi nt peajalgne inimene</p>	<p>minimaalselt piirjoont # kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat # tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šabloonile või joonlaua järgi # joonistab spiraaljoont</p>	<p>katmiseks kallutatud pliiatsit # väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeoleolu ning täidab pinda # värvib enamasti kontuuri ületamata</p>	<p># eemaldab ja paneb tagasi viltpliiatsi otsiku</p>
<p>Meisterdamine, kleepimine</p>	<p># eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali # ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne. # juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile</p>	<p># kortsutab pehmet paberit, rebib paberiribast tükke # puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms # asetab alusele ja surub kinni kujundid õpetaja poolt liimiga kaetud paberile</p>	<p># lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont # katab liimiga talle ettenäidatud pinna ja juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid # ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale nt suled ja paber # kortsutab erineva paksusega paberit # matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel nt</p>	<p># juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele # lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid # voldib paberi pooleks/neljaks kujundades nii nt kaardi, raamatu, liniku # lükib paelale helmeid ja nõöpe</p>	<p># valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada # lõikab iseseisvalt paberist geomeetrilisi kujundeid # rebib lihtsamaid kujundeid # kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega nt männikäbi – siil, pajuurb - tibu</p>	<p># valib ja sobitab erinevaid materjale # punub 3-harulist palmikut # meisterdab lihtsamaid esemeid nt tikutoosist auto või näpunukk jms</p>

			päkapikk-käbile müts; siil-männikäbile nina # voldib paberi pooleks	kaunistuste valmistamiseks # meisterdab looduslikust materjalist ja pisipakenditest esemeid # oskab detaile liita liimi, plastiliini, kõrte või tikkudega		
Maalimine	# kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega # jätab paberile jäljendeid õpetaja jäetud svammiga, templiga jne # juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.	# juhendamisel võtab pintsliga värvi ja loputab pintslit vees # tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe # teeb näpuvärvidega punkte ja jooni # vajutab templiga jäljendeid	# juhendamisel katab pinna kattevärviga # ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel # suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist # meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva # ettenäitamisel kasutab töös pintsli otsakut ja külge ning teab, kuidas vajutada pintslijäljendit	# võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu # juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detailid # teeb pintslivajutuste – ja tõmmetega objektidele väikseid detaile nt silmad, suu # suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda	# kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel # juhendamisel segab uue värvi saamiseks omavahel põhivärve # meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu ja aastaegadele iseloomulikke tunnuseid # suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta # liigub pintsliga paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas # kasutab tööks vajadusel kaht erineva jämedusega pintslit	# segab värve alusel ja töö peal # loputab pintslit vastavalt vajadusele ja hoiab värvid purkides puhtad # alustab maalimist taustast või suuremast pinnast # alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objekti piirjooni # teeb pintsliga erinevaid tehnikaid nt aluspinna katmine, pintslitrükk, ehisjoonistamine jne

					# peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist	
Kujundamine, kaunistamine, ehisjoonistmine ja -voolimine	# joonistab vaid selleks ettenähtud kohta # matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega # kritseldab juhendamisel maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.	# kaunistab joonistades, voolides ja kleepides täppide ja joontega etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid	# koostab kahe elemendi vaheldumisega mustririba eseme kaunistamiseks # lükib eri kuju, suuruse ja värviga elementidest nõõrile rütmilise jada, luues kaelakee, kuuseehte, vms # kujundab juhendamisel tähtpäevakaardi sobivate motiividega # valib sobiva kaunistuse ja juhendamisel kannab selle omavalitud kohale esemel	# juhendamisel kasutab koos looduslikku ja tehismaterjali # kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest # kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, muljumist jne # märkab lihtsa mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist # kirjeldab ja kasutab lihtsamaid Eesti rahvus-motiive	# kujundab voolimisvooliga mustrit voolitavale esemele	# valib ise esemele sobiva mustri või kaunistusmotiivi # ühe eseme kaunistamisel kasutab ka erinevaid tehnikaid # vastavalt tähtpäevale aitab kujundada rühmaruumi
Kunstiteoste vaatlemine ja rääkimine kunstist	# vaatleb uusi asju huviga ja juhib nende täiskasvanu tähelepanu # huvitub ümbritsevatest esemetest ja loodusest # suunavate küsimuste abil	# vaatleb pilte, näidistoid, raamatu illustratsioone # osutab ja nimetab pildil enda jaoks tähtsaid ning tuttavaid objekte ja nähtusi	# suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu # põhjendab, miks töö või pilt talle meeldib # vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid ja	# kunstitöö vaatlemisel vastab suunavatele küsimustele pildi kohta # juhendamisel võrdleb erinevaid kujutatud objekte suuruse ja värvi järgi	# annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust # põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist	# teoseid vaadeldes märkab detaile, värve, meeolelu # annab hinnanguid meeldib – ei meeldi ja põhjendab seda # fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo

	leiab piltidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid		nähtusi just sellisel viisil	# tunneb ära varem vaadeldud pildi # jutustab suunamise abil, mida on kujutanud oma töödel ja nimetab kasutatud materjale	# vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust # eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt	
--	---	--	------------------------------	--	---	--

Lisa nr 7- Muusika- Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Laulmine	# kuulab, jälgib õpetaja laulu # püüab matkida täiskasvanu intonatsiooni ja erinevaid häáli	# huvitub laululistest tegevustest # püüab õpetajaga kaasa laulda üksikuid silpe, sõnu, löike # osaleb lihtsate laulude esitamisel - plaksutab või laulab kaasa	# laulab rühmaga ühtses tempos # laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule	# laulab väljahingamisel loomuliku häälega # esitab laule rühmaga ühtses tempos # laulab ilmekalt vastavalt laulu sisule # laulab teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule # hakkab ise kaasa laulma tuttavat laulu	# laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist # laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid üksi ja rühmas # laulab Eesti Vabariigi hümn # oskab pidada pause	# laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega # oskab teadlikult oma häält kuulata ja juhtida # laulab intonatsioonipuhtalt ja kindlas rütmis # laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi

				# teab rahvalaulu mõistet		
Muusika kuulamine	# tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast	# reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule - plaksutab, kõigub kehaga # tunneb ära ja imiteerib linnu- ja loomahääli # kuulab vaikselt	# kuulab laulu ja muusikapala # väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega # tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule	# kuulab huviga laulu ja muusikapala # väljendab muusikas tajutud meeleolu, rütmi ja tempot laulmises, liikumises, pillimängus # teab eesti rahvapille lööts, kannel # tunneb ära õpitud laulu nii sõnade kui ka meloodia järgi # tunneb ära Eesti Vabariigi hümnid	# tunneb ära lihtsamaid žanre marss, laul, tants # väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi # iseloomustab muusikapala kasutades väljendeid elav, kurb, hoogne, jutustav, mõtlik	# suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada – kurb, lõbus, kiire, aeglane # eristab muusikažanre hällilaul, rahvalaul # mõtleb vastavalt oma emotsioonile muusikapalale pealkirja ja sisu # teab mõisteid helilooja, koorijuht, dirigent, laulupidu
Muusikalis-rütmiline liikumine	# sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile - tammub paigal ja liikudes, hüpleb koosjalga, kükitab, keerutab	# liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit # tantsib lihtsate liigutustega – kõnd-jooks, rõhksamm, keerutamine paarilisega, plaksutamine, patsutamine, kükitamine, jalaga koputamine	# väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu loova liikumisega # tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente - põlvetõstekõnd ja jooks, liikumine hanereas ja ringis, sulghüpped,	# muudab liikumist vastavalt muusika tempole, dünaamikale, registrile # liigub hanereas – ringis nii üksi kui paaris kodarjoonel # sooritab tantsusamme rõhk- ja hüpaksamm, galopp, põlvest vetrumine, sujuvad käteliigutused # esitab õpetaja seatud tantse kasutades õpitud tantsuelemente	# liigub ja tantsib sünkroonis teistega # oskab hüpaksammu ja otsegaloppi # kõnnib, jookseb vastavalt muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt # muudab tantsides liikumissuunda # oskab sooritada mõnda rahvatantsusammu	# liigub vastavalt muusika meeleolule # väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu # oskab liikuda paaris, kolonnis, viirus või ringis # sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga # oskab kül-galoppi üksi ja paarilisega # teab mõisteid rahvamäng, -tants ja tantsupidu

			kand- ja varvassamm # liigub ja tantsib üksi ja paarilisega # osaleb laulumängudes	# oskab mõnda eesti rahvatantsu ja -mängu # kasutab liikumisel erinevaid vahendeid		
Mäng lastepillidel	# mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kõristitega või kehapilli – plaksutab, patsutab	# mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapillil, kellukesel, randmekuljustel, marakal ja kõlapulkadel.	# mängib rütmipillidel saateks muusikale, laulule või liikumisele # eristab kuulamisel lastepille heli ja tämbri järgi # mängib rütmipilli trumm, triangel, tamburiin	# mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille # mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele, muusikapalale # ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos # mängib järgnevaid pille: kõlakarp, trumm, kuljused, tamburiin, kõlatoru, võrutrumm, kastanjett	# mängib rütmi- ja meloodiapillidel lühikest korduvat rütmi- või viisilõiku # osaleb lastepilli ansambli mängus # mängib käsikelladega # tõmbab sõrme või trilleriga üle väikekandle või ukulele keelte	# eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille # mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge # mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis # mängib rütmi väikekandlel või ukulel

Lisa nr 8- Liikumine - Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuse järgi

	2-aastane	3-aastane	4-aastane	5-aastane	6-aastane	7-aastane
Kehalise kasvatus alased teadmised: ohutus, enesekontroll, hügieen	# sooritab harjutusi aktiivselt ja rõõmuga # liigub õpetaja juhendamisel ohutult	# valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided # arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega	# sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi # oskab leida vaba kohta pinnal # järgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid	# nimetab erinevaid kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi # teab spordivahendite nimetusi ja kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas. # kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt	# osaleb lasteaia spordipäeval # talub kaotust võistlusemängudes # käsitseb suusavarustust õpetaja abiga	# keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks # peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid # kutsub õnnetuse korral appi täiskasvanu # peseb ennast peale sporditegevust # nimetab erinevaid spordialasid ja 3-4 tuntud sportlast
Võimlemine	# sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi	# sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega # teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega	# kasutab sihipäraselt abivahendeid (pall, rõngas, lint, nõör, võimlemiskepp jne) # sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest kombinatsiooni (takistusrada)	# sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti vahenditega harjutusi (pall, hüppenõör) # valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste	# valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel # säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes # käsitseb väikevahendeid	# matkib täiskasvanut mitmeosaliste harjutuste sooritamisel # sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi

		<p># sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi</p> <p># oskab moodustada ringi</p> <p># oskab oodata oma järjekorda</p>	<p># oskab rivistuda viirgu, kolonni ja hoiab neis oma kohta</p>	<p>täitmisel # sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi</p> <p># rivistub viirgu ja kolonni pikkuse järgi</p> <p># marssimisel oskab hoida pikivahet</p>	<p>aktiivses tegevuses</p> <p># sooritab koos täiskasvanuga 2-3-elementilist võimlemiskava</p> <p># täidab käsklust parem/vasak pool!</p>	<p># säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel</p> <p># kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt</p> <p># sooritab iseseisvalt tuttavat 2-3-elementilist võimlemiskava üksi ja rühmas</p> <p># oskab rivistuda kolonni ja liikuda kolonnis esimesena</p> <p># täidab käsklust järjest/paariks loe!</p>
Põhiliikumised	<p># jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel</p> <p># ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste</p> <p># kõnnib piiratud pinnal</p> <p># säilitab suuna kõnnil ja jooksul</p>	<p># sooritab põhiliikumisi</p> <p># säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal</p>	<p># sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes</p> <p># sooritab koordineeritud tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi</p>	<p># kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes</p> <p># sooritab staatilist tasakaalu (paigal seismist) nõudvaid harjutusi</p> <p># põhiliikumistel sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades</p>	<p># ronib varbseinal vahelduva sammu ja lisaülesandega</p>	<p># sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised</p> <p># kasutab harjutuste sooritamisel üheaegselt mõlemat kätt</p>

<p>Liikumismängud</p>	<p># mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge # mängib vabamängus iseseisvalt</p>	<p># mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge # mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu # matkab õpetajaga või vanematega looduses # teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis</p>	<p># mängib 2-4 reegluga liikumismänge # algatab iseseisvalt mängu # tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal # pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel</p>	<p># sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga # mängib kollektiivseid 2-4 reegluga võistlusemänge # osaleb jõukohastes teatevõistlustes # tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu</p>	<p># käsitseb mängu-ja spordivahendeid loovmängudes # osaleb jõukohastes teatevõistlustes</p>	<p># mängib sportlike elementidega mängu (pallimängud, kullimängud jne) # kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) # peab kinni kokkulepitud mängureeglitest</p>
<p>Erinevad spordialad</p>	<p># jookseb vabalt piiratud pinnal (saal, õueala) # hüpitab käes palli, jälgib selle suunda # istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel.</p>	<p># jookseb suunda hoides kahe punkti vahel # hüppab koos jalgadega üle madala takistuse (nöör, joon) # veeretab palli kindlas suunas # veab tühja kelku # sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla</p>	<p># jookseb võidu kaaslasega # hüppab hoota kaugust # viskab palli õhku ja püüab # kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge, liigub suuskadel otsesuunas</p>	<p># jookseb tempokalt pidades oma jooksurada # hüppab hoojooksuga üle takistuse 20-30 cm # põrgatab palli ühe käega 1-2 korda # sõidab tõukerattaga # veab kelgul kaaslast # kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt esemete haaramine)</p>	<p># jookseb teatejooksu # hüppab hoojooksuga kaugust # viskab täpsust pesapalliga # viskab korvpalli korvi # põrgatab palli ühe käega 2-3 korda # suusatamisel kasutab libisemist</p>	<p># jookseb tõkke/takistusjooksu üle 30-40 cm tõkete # hüppab hoojooksuga kõrgust 30-40 cm # viskab palli vastu seina ja püüab # söödab palli kaaslaselle ja püüab # viskab kaugust pesapalliga # lööb jalgpalli kindlas suunas # põrgatab palli ühe käega 3-4 korda # suusatab vahelduva libiseva sammuga</p>

						# nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi
Tants ja rütmika	# sobitab liikumist vastavalt muusika iseloomule juhendaja abil # täiskasvanu abiga kasutab liikumisel rütmipille	# kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi # sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi	# sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule # plaksutab ja liigub vastavalt rütmile # tantsib kuni 4 elemendiga tantsu või võimlemiskava	# jäljendab liikumisega erinevaid rütme # liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele # liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi	# kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga # kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides	# sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi # liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;